

quiere koning-
n te herstellen;
ten gaan heer-
koningschap te

is geschiedenis
ailling op den
r Zijn konink-
els echte theo-
e moeiten van
n van Israëls
tratisch koning
itere koningen,
oningschap in
l te herstellen
en door Jezus
* ziel. En ook
en in veel ver-
zoeken te ver-
ten en dwingen
Hij heeft over-
t ware koning-
nis te geven;
rsteeds boven
te gehoorzaam-
schapschap voor
oem Hem gege-
p aarde. Toen
aren, en heeft
en ter recht-
s Koning, door
regeert, totdat
lijnen zal mee-
l koningen en
wigheid in het
l heerlijke ko-

or den zondaar
an Jezus leert
macht oefenen,
moeten allen
zijn. Daartoe
krijkt door Zijn
een leven van
weer geleerd
de opstanding,
vertrouwd wor-
en en priesters
ter Jezus aan-
schies, gebete
Hem uit den
ping en tranen
zijnde uit de
nochtans ge-
eefte uit het-
geheiligd
hoorzaam zijn,
l geworden.

Christus niet
oningschap be-
beschuldiging
dat Hij, door
in wil van God,
in strede, het
verwierf, dóór

A. R.

EVEN

engd nieuws.
ds helmelijk de
t in den zin heb-
welijks ontwaakt
Canyon, zit dus
en in de Rocky
te, waar, behalve
erker, ook eenige
Geref., als van
Hepp: „schisma-
verwachtingen,
ten te laten ver-
oze lucht. Sedert
r door het Rot-
roeg uit Denver
al: tot aan Sioux
van hollanders,
tijdag der daarop
sel nederlanders,
„De Reformatie“
), tot aan Sioux
één zeer stevige,
verhitte en veete
elijke malen be-
Californië, waar
de auto van de
-nummer-vijftien
óveel mijl naar
nachttrain naar
las laten liggen;
ook al een paar
De Genestet), die
ns mijn aan dit
n bij een neder-

landschen bollenkweker op Long Island; een man, in wiens onmiddellijke nabijheid ik enkele jaren gewoond heb in het gróóte Nederland, zonder ook maar zijn naam te kennen, en met wien ik in dat kleine Amerika allergezelligst kennis gemaakt heb.

En zoo kom ik nu met niets anders dan een zware, dikke jas plus mijn tweede paar rubbers in het land van den zomer en van tropische planten aan. Ik denk, dat die dame, die óók hier in dezen trein reisde, en alvast „zomersch“ gekleed was, d.w.z. met geen andere bovenkleeren, dan een ongevoerde donkere blouse van zeer ópen kantwerk, me wel uitgelachen heeft vanwege die bagage. Hetgeen ik, zelfs op weg naar Californië, maar het beste vind.

Overigens zijn al die overgangen aardig. In Denver liep ik Zondag j.l. zonder eenige overjas naar de kerk, en heb ik gewandeld naar een plekje, waar je den beroemden berg (o, mijn kinderverbeelding!) Pikes Peak kon zien bij helder weer (afstand van 'n kleine 200 K.M.). Maar enkele dagen daarvóór was 'k in Iowa, onder al die hollanders, en met name Kampenaren, te midden van sneeuw en ijs. En inmiddels zijn we ook al weer twee uur opgeschoven in den tijd. Eerst was de klok weer een uur teruggezeten tusschen Omaha en Denver. Dat was Zaterdagmorgen. Thans ging, vlak vóór het ontbijt, in den trein de klok weer een uur terug; ik ben den nacht ingegaan volgens Mountain-Time, doch ben hem uitgetreden in Pacific Time. Een bewijs, dat we den oceaan naderen. De lust zou 'n mensch bekruipt, om, na zóóveel mijl in westelijke richting te hebben gereisd, nu maar kalm dóór te trekken naar het Westen: even naar Japan, even naar Indië, even naar Palestina, en dan al maar verder, tot je weer in Kampen terecht komt. Maar ik zal wel netjes over New-York terugkomen; 't is toch altijd nog iets korter. Ik heb overigens in deze dagen vaak gedacht aan die persdebatten uit de periode, toen „De Wakker“ nog wekelijks de Gereformeerde Kerken aanviel, debatten over de dagen van Genesis I.

Tot zoover was ik gekomen, toen mijn vulpen leeg bleek. De steward van de dining car bleek gewillig genoeg, om ze te vullen. Op den terugweg van den eetwagen tot mijn eigen wagon, kon ik blootshoofds door het open venster van den ingang van één der wagens zoo maar de frische morgenlucht inademen, 't gezicht op de bergen, waar net de zon op schijnen kwam. En dat zegt wat, als je in een amerikaan- schen trein de kans krijgt, door een raam je hoofd te steken! Tot nu toe, vóór de Pacific-tijd-zónne, was me dat onmogelijk. Dubbele ramen, moet u weten. En geen één raampje gaat open. Want de wagen is air-condi- tioned: in den winter kunstmatig verwarmd, en uit- stekend geventileerd, en in den zomer langs gelijken weg verkoeld.

Wél had ik dus wat zelfucht nodig, om dat open raampje te verlaten, benevens dien conducteur, die uit pure ochtendvreugde om Gods mooie schepping, mij, den hem onbekenden passagier van een anderen volg- wagon, luidruchtig toeriep: how do you do? Want de Rocky Mountains zijn mooi. Misschien zullen de Alpen vrouwen, en de Rocky Mountains, als geheel genomen, mannen eerder toespreken; want het is hier totaal anders dan in de Alpen. In de enkele details, die ik zien mocht, en ook over het geheel. Het is hier anders, maar niet minder mooi. En dan heb ik, wegens tijds- gebrek, in verband met mogelijke sneeuwbezwaren, nog niet eens de mooiste route kunnen kiezen!

Ik breng dus min of meer een offer, als ik ook deze treinsreis gebruik voor schrijfwerk. Maar ik leef in de vartwijfelde stemming: nu, of nooit. Als ik straks (3.32 's middags) in San Bernardino aankom, is 't voor- loopig weer gedaan met schrijven. Dus nemen we den draad weer op.

Want we zouden nog iets vertellen over de Grand Rapids-periode, volgens mijn herinnering. Sinds heb ik al weer heel veel gezien: Holland, Kalamazoo, Chicago, Pella, Denver, en niet te vergeten Sioux County met al die nederlanders en dat 92-jarig vrouwtje, dat me uit pure liefde voor de Theologische Hoogeschool zoo maar 5 dollar gaf ten bate van het Supplementfonds; volgens prof. Hepp's terminologie is zij wel schismatiek, maar ze las trouw „De Wachter“ en Thomas Bos, en heeft ettelijke familieleden onder vooraanstaande gere- formeerden in Nederland. Hetgeen trouwens met ettelijke Hoeksema-lieden (of „schismatieken“ volgens dr. Hepp), het geval bleek; ik heb dan ook heel wat groetenissen van dezulken voor gereformeerde dominees en ouder- lingen en professoren in „the old country“ meegekregen. Misschien vindt ds Doornbos dat geschikt nieuws voor „De Heraut“, al komt het niet uit den koker van dr v. d. Vaart Smit's persbureau.

Neen lezer, ditmaal raakt in die laatste woorden mijn babbelje toch niet van zijn eigenlijke chapitree af. Want men heeft mij kennis gegeven van een „Heraut“ berichtje, uit de rubriek ds Doornbos, waarin óók enkele zakelijke onjuistheden via het N.C.P. (dr v. d. Vaart Smit, directeur) werden weergegeven. De meeste daar- van laten we maar loopen: er is sinds al weer heel wat gebeurd in de wereld. Maar op één gaan we in: 't raakt een serieuze kwestie. Ds Doornbos toch gaf zijn lezers kennis van het feit, dat uit Amerika gevraagd was, hoe men het zou vinden, als een professor der amerikaansche zusterkerk zou gaan spreken, nog wel over Genesis III, voor een kring van de Geelkerken- groep. Ik weet niet, of ds Doornbos ook andere berich- ten uit Amerika doorgeeft: er is anders stoffe genoeg. Maar ik wil met genoegen antwoorden. Indien één der theologische professoren uit Grand Rapids naar Neder-

land kwam, en spreken zou, daar en daar, dan zou ik, tenzij ik uit 's mans geschriften het tegendeel van zijn gereformeed-zijn kon bewijzen, zeggen: we mogen ons verheugen, dat ook een gereformeed buitenlander nog eens de gereformeerde waarheid gaat verkondigen daar, waar 't geen kwaad kan. En ik zou wél oppassen, dat ik niet ging vragen: kan 't ook kwaad? Want ik zou, in het vaste geloof, dat mijn eigen gereformeerde kerken de belijdenis hebben gehandhaafd tegenover de Geelkerken-groep, in zulk een vraag iets zien, dat mijn eigen kerk, of anders de zijne, beleedigde. Weet ds Doornbos 't soms anders? Hij zegge het vrij uit.

Maar laat ons ds Doornbos' berichtendienst liever ver- geten, en tot de zaken komen, op den man af. Reeds heb ik in mijn vorig artikelje op ds v. Dellen gewezen, die, van Amerika Nederland bezoekende, op de synode kwam van een kerk (de Chr. Geref.), die met de onze niet eens praten wil over h.l. diep ingrijpende geschil- punten. Als ds v. Dellen daar iets goeds te vertellen heeft, waarom dan niet?

Ja maar, waarom niet met in Amerika te houden speeches over de algemeene genade gewacht tot na een synode in Nederland? Zoo hoort ds Doornbos een redac- teur uit Amerika vragen. Maar hoe zit het nu? In mijn voorgaand artikelje berichtte ik reeds, dat volgens vooraanstaande leden der amerikaansche zusterkerk de synode van Kalamazoo geen dogmatische uit- spraak over de algemeene genade gedaan heeft! En Sneek wil, zegt men, daarover iets hooren? Heeft Sneek soms de drie punten van Kalamazoo op 'tagendum staan? Ik meen van neen! Wat beteekent dat vragen om uitstel tot na Sneek (!) dan toch, als het niet op de lijn van prof. Hepp's ongemotiveerde en onwetenschappelijke verdachtmakingen ligt? Of zijn soms de amerikaansche kerken niet vrij? Ze hebben vroeger wel eens naar Nederland geschreven om advies; en ik vermoed, dat sommige adviesvragers wel eens te veel vergeten hebben, dat Nederland grooter is dan Amsterdam. Maar één der predikanten van Chicago, die me inleidde bij het publiek, zei, ik geloof terecht, dat de amerikaansche broeders zoo langzamerhand hun eigen zaakjes wel opknappen konden zonder adviezen uit Nederland. Als dat hier algemeene opinie is, dan zal die ééne dominee, die zelfs een stenograaf mee- genomen heeft voor mijn algemeene-genade-speech te Holland, in Michigan, waar hij heel wat mijlen voor reizen moest, maar die er niet bij was, toen hij in een wetenschappelijken kring vlak bij zijn huis vrij uit met mij er over debatteeren mocht, hebsch geen doerslag van het stenogram naar Nederland gezonden hebben ter beoordeeling, of om advies, vrije amerikaan als hij is. Trouwens, die algemeene-genade-speech is hier op déze, en ginds weer op andere punten ingegaan; waarom ik dan ook een afspraak voor een uitgave in de engelsche taal nopens de algemeene genade gemaakt heb ter af- snijding van alle misverstand.

In den grond der zaak is dat heele geharrewar in Nederland over die algemeene genade-speeches, voor- zoover het dus in Nederland de professoren Kuyper en Hepp regardaert (over Amerika heb ik niets te klagen) één der staaltjes van dien overmoed, welken men helaas niet heel gauw dezen broeders afleeren kan. Laat mij het hun maar ronduit zeggen mogen (ds Doornbos inclus): ik ben niet door de kerken aan- gesteld, om terwille van twee hoogleraren, die niet voor de kerken onderwijzen, mijn meening onder stoelen en banken te steken. Vooral niet, wanneer het een opinie betreft, die ik reeds vóór mijn benoeming te Kampen luide verkondigd heb. Prof. Kuyper moge daar- van, na 1936, schrijven, nu ineens met coll. Hepp samen gaande, dat toen Prof. Hepp ook deze bestreed, hij een „dwalenden broeder“ bestreed, maar het feit, dat prof. Kuyper zoo heen en weer redeneert, is voor mij geen reden, om het ook te doen. Ik ga eenvoudig verder. Als een broeder, ook al is 't achteraf een elgen felicitatiebij mijn benoeming terug nemen wil, zal ik ge- duldig luisteren; maar hij moet dan ook met argumen- ten komen. Met degelijke en massieve. Tot nu toe heeft prof. Hepp ze niet kunnen geven, en heeft prof. Kuyper, vrees ik, in 1936 op het verkeerde paard gewed, toen hij al te spoedig schreef: onze dogmaticus, dr Hepp, zal 't u wel eens vertellen. Dat was een blij van even groote vóór-ingenomenheid, als die leuke aanhalings- teekens, waarmede óók mijn curator, dr W. A. v. Es, mijn in een Afscheidingsherdenking argeloos gebruikte zelfbeteiteling als „dogmaticus“ van Kampen kerkbodelijk voorzag, het waren. Vermoedelijk wilde deze onze curator daarmee aanduiden, dat Kampen geen zelf- standige ontwikkeling der theologie heeft te beoogen; maar ik denk er anders over, en doe ook anders, gelijk den curator van Kampen, tevens van Amsterdam, bekend kan zijn. En ik heb een tikje medelijden met de menta- liteit, die af en toe in zulke aanhalingssteekens voor den dag komt.

Wachten tot na Sneek? Met speeches in Amerika? Op grond van wát eigenlijk, wanneer het niet is op grond van partijdige uitlatingen van eenige nederlan- ders, die tot nu toe duidelijk tekort geschoten zijn in hun argumentatie, én den Christe- lijken moed tot het geven van een nader bescheid na mijn repliek? Mag ik ds Doornbos, de professoren Hepp en Kuyper, en ook ds H. J. Kuiper van „The Banner“, eens herinneren aan een woord van vier professoren en vier predikanten uit Amerika? Toen de later (vanwege zijn bijbelopvatting) afgezette dr Janssen (hoogleeraar te Grand Rapids) in zijn poging tot zelfverdediging anderen aanviel, en daarbij de al- gemeene-genade-kwestie op het tapijt bracht, schreven zij met zijn achten dit fiere woord:

(Zie vervolg op blz. 196.)

Voorwerpelijk EN Onderwerpelijk.

„Ik heb mij niet voorgenomen iets te weten onder u dan Jezus Christus en Dien gekruisigd!“ Dit krachtige woord van Paulus is ons allen be- kend. Het is een geliefd en zeker uiterst welge- kozen woord voor een intreed-tekst. Wáár Gods Volk ook samenkomt, in een hervormd of een gereformeed bedehuis, onder een christelijk-gere- formeerd dak of in een kringgemeente, op het appél van dit Schriftwoord spreekt het waarachtig geloof: Amen, ja, Amen! Toch hebben wij ons ernstig, ja, zoo lief ons onzer ziele zaligheid is, af te vragen of dit „Amen“ van ons doordacht is en of het niet dissonneert met vele andere woorden in onzen mond?

Zeg eens, als deze hartstochtelijke betuiging nu eens niet van Paulus ware, als het niet de Heilige Geest was Die het ons had bewaard in het on- feilbaar Woord, zouden wij dan van deze prediking niet gezegd hebben, dat zij erg VOORWERPELIJK was?

Voorwerpelijk en onderwerpelijk, het waren woorden, die eenigen tijd als een sjobboleth gol- den in onzen kring. Bij de veren van den Jor- daan is menige Efraimiet neergehouwen, die de taal van Gilead niet zuiver wist te spreken. In de hitte van het gevecht sloeg men echter ras toe en menig Gileadiet werd door een noodlottig misverstand van zijn broeders doorstoken. Wát toch was het geval? Menigeen meende een verschil van richting te bespeuren waar zich niets dan een verschil van methode voordeed. Ik heb menigmaal een prediking als voorwerpelijk hooren karakteriseeren, waarvan ik moest verklaren dat zij mij ietwat te onderwerpelijk was. Was de leer- rede wat droog of zwaar om te verstaan, dan spraken velen van een voorwerpelijke prediking: in den Jordaan met hem! Bij een levendige voor- stelling werd de vlotte man op den kansel al spoedig met het praedicaat onderwerpelijk ver- eerd, hoewel zijn rechten op die onderscheiding voor het minst twijfelachtig waren. Tegenwoordig beschikken wij over andere namen, maar hef onderscheidingsvermogen is er bij velen niet scher- per op geworden. Als de prediker eens wat hoog grijpt of om eenige andere reden moeilijk te volgen is, zegt de mensch niet graag: ik heb het niet begrepen! Liever dan zichzelf zulk een testimo- nium uit te reiken, geeft hij den prediker een attestatie van OBJECTIVISME. Soms kan ik met een stil genoegen door de beeldengalerij der homi- leten wandelen. Dan zie ik menigen, die mij ietwat objectief voorkomt, in den nis der subjec- tivisten staan en mij speelt het woord voor den geest: Zijn ZIJN onderwerpelijk, IK ook!

Dit alles zou men gelaten onder de avonturen van den prediker kunnen rangschikken, als niet door deze onjuiste probleemstelling én het onder- werpelijk én het voorwerpelijke in het gedrang kwam. Principieel verschil kan op dit punt onder Gereformeerden niet bestaan. Niemand tornet onder ons met bewustheid aan het „Jezus Christus en Dien gekruisigd!“ Niemand onder ons ook ontkent, dat er van den Christus een gansche reeks van genadewerkingen op Gods kind uitgaat. Wat dit betreft konden wij het sjobboleth uit ons woorden- boek schrappen en het zwaard omsmeden in een spade. Er behoeft geen broederbloed van onze hand te leken! Wij konden den één over den Jordaan laten roeien en den ander laten wrik- ken, naar dat God hem persoonlijk begaafd en geïnstrumenteerd had. Maar er is een vijand der zielen en een verwoester van Sion, die het „Jezus Christus en Dien gekruisigd!“ onverpoosd tegen- staat, ook tegenstaat door ZIJN voorwerpelijke- heid en door ZIJN onderwerpelijkheid. Door zijn voorwerpelijkheid, als hij listig voor dat „Jezus Christus en Dien gekruisigd!“ inplaats schuift: de gereformeerde waarheid!

Door zijn onderwerpelijkheid, als hij den heils- weg verzelfstandigt tegenover den Heiland, de ga- ven náást den Christus bloeien laat en inplaats van „Jezus Christus en Dien gekruisigd!“ ons pre- dikan wil: den zondaar en dien bekeerd! Dit toch is géén bekeering waarover de engelen zich ver- blijden, dit is niet het smalle pad, maar niet dan een trottoir van den breeden weg, die ten verderve voert. Er is een gemis aan gezonde onderwerpelijkheid, aan geloofsoefening, aan waarachtige bekeering onder ons, juist omdat er een gemis is aan gezonder voorwerpelijkheid! Er is een niet verstaan, althans een niet in zich opnemen, van het elementaire evangelie, dat mij de tranen in de oogen kan brengen. Hier nu wijst de uitspraak van Paulus ons den weg. Tegen de op wijsheid beluste Corinthiërs zegt hij: Ik heb het geen wijsheid geacht iets te weten onder u dan Jezus Christus den Gekruisigde! (Zie Calvijn: Uitlegging der Zedebrieven). Welnu, onder óns zou hij spreken: Ik acht het geen bevinding, ik houd dat niet voor onderwerpelijk, iets anders te

prediken dan Jezus Christus en Dien gekruisigd! Den nood aan geestelijk leven onder ons te zien en te erkennen, is nog wat anders dan een methode te kiezen, waarbij het schijnt of het in ónze macht ligt dat geestelijk leven op te wekken en over de gaven des Geestes te beschikken. Maar in zielsvereniging met het eenig, heerlijk Voorwerp des Geloofs: God in Christus! zullen wij uit Zijn Volheid ontvangen ook genade voor genade. En de voorwerpelijheid en de onderwerpelijheid zullen elkander kussen!

N. B.

„Dr Janssen kan het weten, dat al de mannen, die hij daar op het oog heeft, staan op den bodem der confessie, ook degenen onder hen die verschillen van de gangbare opvatting der Gemeene Gratie. Indien hij dat niet weet, is het zijn eigen schuld.”

Daar onder stonden de namen der professoren Berkhof, Heyns, Ten Hoor, Volbeda, en der predikanten H. Danhof, dr J. P. de Jong, H. Hoeksema, en... H. J. Kuiper, de bekende „Banner“-redacteur. Ook volgens hem dus kan men de „gangbare“ (!!) opvatting der gemeene gratie verwerpen en op den bodem der confessie staan. Hetgeen maar goed is te hooren, ondanks de betoogen van dr Hepp, die het af en toe zelfs over het „dogma“ der gemeene gratie heeft, doch inmiddels niet verhinderde, dat één der onder zijn leiding gepromoveerde leerlingen der V.U. in een dissertatie van 1938 (!) ter zake dit „dogma“ (!) der gemeene gratie den gereformeerden vaders in den mond legt, wat dezen zelf den remonstranten in den mond leiden, en zulks nog wel in een confessioneel geschrift (de Dordtsche Leerregels!). De plaats gaf ik reeds aan.

Ik heb dan ook vrijmoedig aan ieder, die het hier hooren wilde, gezegd, wat ik nog altijd over de kwestie der algemeene genade dacht. In de lijn der acht brochureschrijvers van zoeven derhalve staande, voor wat de libertas prophetandi, mijn christelijke spreekvrijheid, betreft. En ik ga daar nog een poosje mee door. Ik heb daarbij getracht, ook in Grand Rapids, alles te vermijden, wat prikkelen kon. Dat was dan ook de eenige reden, waarom ik, nadat ik in een wetenschappelijke kring gedachtenwisseling gaarne had aanvaard (in het gebouw der Theol. Hoogeschool te Grand Rapids) deze niet heb toegestaan in de kerk van ds Hoeksema, waar het stampvol van gemengd, maar overigens goed, volk was (men zat tot in de kelderafdeeling bij een luidspreker, wat trouwens vaker hier gebeurt, ook als 'over andere onderwerpen gaat). Ik wilde n.l. niet juist dezen avond te Grand Rapids een ander karakter geven dan al de andere avonden met openbare lezingen zonder debat te Grand Rapids gehad hebben. Dat zou hebben kunnen leiden tot verkeerde conclusies. Bovendien was ik gewaarschuwd door het feit, dat de eenige anonieme brief, dien ik hier heb ontvangen (de Amerikanen zijn gelukkig overigens open en vrij genoeg) juist vragen bevatte, rakende de gemeene gratie. Ik heb in de vergadering gezegd, dat de anonieme vragers (2) antwoord konden krijgen, als ze hun naam mij bekend maakten (nog niet gebeurd), en overigens me bereid verklaard tot discussie voor wetenschappelijk gevormden. We hebben dan ook meer dan eens, in groepjes van diverse samenstelling, daartoe de gelegenheid gehad, steeds, natuurlijk, op aanvraag van de gastheeren.

De uitkomst daarvan laat ik over aan Hem, Die voor het zaaien van goed zaad, Zijn beloften gegeven heeft. Zijn beloften, benevens de verootmoedigende herinnering, dat Hij zelf wel zal zorgen voor de uitkomst, niet op onze tijd, noch op onze wijze, doch zóó, „dat wij zelf niet weten, hoe“. Het heeft mij verblijd, dat zoowel van den kant van predikanten-inleiders¹⁾, welke prof. Hepp, wat al te gauw klaar zijnde, schismatiek noemt, als ook uit den mond o.m. van een apologet der Chr. Geref. synode van Kalamazoo, ds J. K. v. Baalen, in volle vergadering gezegd is, dat de rede op Gods Woord gegrond is geweest. Misschien zal een enkele hier glimlachen: is K. S. zoo op de vlakke gebleven; en is zulks zijn gewoonte wel? Och ja, zulke meesmuilinkjes kan men verwachten van hen, die onbewust zich hebben laten suggereeren, dat ge alleen goed gereformeerd kunt wezen, als ge de dilemma's van den hoogleeraar Hepp in zijn gemeene-gratie-theorieën aanvaardt. Maar wie daar verre van is, gelijk ondergeteekende, die weet, dat onjuiste dilemma's (als van Prof. Hepp inzake de gemeene gratie) het denken in een slop brengen, en de kerk in een onzaligen, wijl onvruchtbaren en ondiepen twist (destijds over supra- en infralapsarisme), doch dat, wie dat dilemma eenmaal verwerpt (zooals ik in de hierboven gereleveerde, en vóór mijn benoeming te Kampen geschiedte publicatie²⁾ dikwijls kan verbinden, wat binnen den ban van zulk een entweder-oder onverbindbaar scheen. In dien zin bedoelde ik het dan ook, toen ik in mijn vorig artikelje schreef, dat ik prof. Hepp's dilemma (in zijn brochure over misverstand inzake de gemeene gratie) heb trachten te breken. Dat deed ik in Nederland vóór de synode, die mij benoemde, dat deed ik ook hier. En dat is gelukkig ook opgemerkt hier. Niet alleen door die inleiders van daar straks, doch ook door anderen. Zoo b.v. door een Barth-bestrijder, als dr L. de Moor, dien ik hier ontmoette. In een recensie van mijn tweede deel van „Christus in Zijn Lijden“ („Christ on Trial“), schreef hij veel, dat ik hier voorbij ga. Maar óók dit, dat ik toch wel heel anders bleek te denken, dan sommigen eerst gemeend hadden. Geen wonder, als men eerst in de lijn van Prof. Hepp's dilemmatiek de nederlandsche theologie zich gedacht had.

Met andere woorden: ik keer nu het blaadje om. Ik zeg nu ronduit, wat ik wel zou verzeegen hebben, als prof. Hepp zich publiek afzijdig gehouden had ter zake van die (inderdaad! o prof. Hepp!) „onverkwikkelijke geschiedenis“ betreffende mijn amerikaansche reis: door de poging, om de m.l. al te enge dilemma's van den hoogleeraar Hepp te breken, heb ik geen nederlandsch twistvuur naar Amerika gebracht, doch getracht, de gevolgen van het twistvuur, dat prof. Hepp's probleemstelling meebrengt, voor mijn deel te bezwaren. Dat deed ik in Nederland. Dat deed ik ook hier; natuurlijk behoefde ik hier niet zijn naam te noemen, doch kon ik volstaan met thetisch mijn meening te geven.

En nu zou ik, behalve prof. Hepp, ook nog enkele anderen willen vragen, het geduld en den vredezwil dergenen, die meer dan zij de eenigheid der kerken bevorderen door onrecht tot op zekere hoogte te dragen, niet al te zeer op de proef te stellen. Niet ik breng twistvuur over, doch zij deden dat, die achter mijn rug briefjes schrijven met een inhoud, dien zij niet in de krant zouden durven zetten, en die voorts publiek de nog al

1) De gewoonte is hier, aan het begin eener meeting, een gast-spreker te introducereeren bij het publiek.

egocentrische suggestie aandurven, dat iedereen zwijgen moet, zelfs in het verbreiden van zijn reeds jaren lang verdedigde opinie, in geval zij het eenmaal in hun hoofd haalden, tegen die opinie te gaan schrijven! Want de zaken staan, voor wat de algemeene genade betreft, feitelijk net andersom, dan zij suggereeren. Ik meen n.l., dat, indien men maar van beide kanten ernstig wil, de gemeene gratie-scheur in Amerika (zooover in de discussies over de „3 punten“ gebleken) geheeld worden kan en om 's Heeren wil geheeld worden moet. Ik meen, dat dit mogelijk is, als men de probleemstelling verdiept, en de 3 punten nader exegetiseert (want aan de exegese hangt, zoo niet alles, dan toch veel, en zonder puntige exegese zou ik ze heden zéker niet teekenen). Ik meen ook, dat de profetische taak van de kerk nadere exegese eischt, en dat velerlei misverstand dan verdwijnen zou. Valsche scheuren zouden geheeld, valsche eenheid zou misschien verbroken worden. Ik geloof evenwel ook, dat een verzoening van wat bijeenhoort, en scheiding van wat niet bijeen hoort, onmogelijk is, als men de lijnen van prof. Hepp's denken volgt.

En nu weten de hoogleeraren Kuyper en Hepp zoo ongeveer wat ik hier nagestreefd heb, toen ik eenmaal hier de kans tot spreken door 's Heeren gunst ontving. Ik dank Hem hartelijk voor wat tot nu toe ook in dit vredeswerk mogelijk gebleken is. Wat menschen ten kwade dachten, heeft God ten goede gewend. Er is hier heel veel moois door mij beleefd, dat ik nooit vergeten zal.

En nu houd ik maar weer op. Ik heb, sedert ik begon te schrijven, al weer een meloenen district doorreisd, ben den toegangsweg tot den beroemden Boulder-dam (op eerbiedigen afstand inmiddels) gepasseerd, en ging ook het gebied der „doodsvallei“ al voorbij. Reeds zag ik, die vanmorgen nog volop sneeuw ontmoette, zoeven woestijnzand door den trein waaien. Van sneeuw geen spoor meer. Ik zag reeds boomen in het groen, en tropische planten op een stationnetje. En Nederland is heel ver weg. Maar eenzelfde God woont boven heel den aardkloof. Hij make elk getrouw in het strijden tegen wat den vrede verhindert, ook al zeggen die verhinderaars, of hun apologeten, nog duizendmaal, dat strijden strijden is, en dus den vrede verhindert. Althans, wanneer zij het over den strijd der anderen hebben.

Gelukkig, dat er één plaats is, waar men niet langer de aandacht afleidt van de hoofdzaken, en steeds ingaat op het punt, waar het eigenlijk om gaat. Die plaats wordt aangeduid in de verklaring, die de Heidelbergse Catechismus geeft over de woorden: Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzo ook op de aarde. Ook Prof. Hepp heeft ze eens aangeduid. 't Was, toen hij schreef: „er is een gedenboek voor Gods aangezicht“.

K. S.

Postscriptum. Ik ontving hier en daar enkele giften voor een goed doel. De gevers mogen mij ten goede houden, dat ik hier nog niet de verantwoording doe. Die moet n.l. ook in enkele andere bladen geschieden, waar ik meteen de hollandsche waarde in guldens zal willen vermelden. Tot zoolang willen zij wel geduld hebben. Ik moet eerst de dollars in guldens omzetten. Misschien wil de heer L. Doekes ter wille van die amerikaansche gevers, die deze andere bladen lezen, even dit postscriptum in zijn copie voor die bladen in-laschen? Vr. dank.

K. S.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHEIEN

In Kuyper's lijn.

III.

In de laatste jaren nu is ons volk getuige geweest van een poging om inderdaad te komen tot een eigen, christelijke, calvinistische filosofie.

Het zijn de hoogleeraren Vollenhoven en Dooyeweerd, die zich reeds meer dan tien jaar aan dezen gigantischen arbeid hebben gewijd. Zij hebben inderdaad een filosofie ontwikkeld, die geheel en al gebaseerd wil zijn op het fundament van de Openbaring Gods.

Die ernstige wil werd oogenblikkelijk herkend. Hier was zoo geheel iets anders dan dat hardnekkige pogen om een compromis te sluiten tusschen Schriftgeloof en moderne wetenschap; tusschen Kant of Hegel of wie dan ook en Calvinij.

Prof. Ridderbos b.v. gaf indertijd bij het verschijnen van het bekende boek van Prof. Vollenhoven „Het Calvinisme en de Reformatie van de Wijsbegeerte“ in een zeer waardeerd hoofd-artikel in „De Standaard“ het volgende oordeel over het streven van Prof. Vollenhoven:

„Wat Prof. Vollenhoven hier biedt, is metterdaad een belangrijk onderdeel van een heldhaftig streven om tot een Schriftuurlijke (en dat betekent voor den auteur: Calvinistische) filosofie te komen. Inzonderheid tweërlei doet hierbij weldadig aan. Eenerzijds de groote beslistheid, waarmee de auteur de gedachten der H. Schrift ook op het terrein der wijsbegeerte als normatief laat gelden; men kan ook zeggen: de vrome zin, waarmee hij eerbiedig luistert naar wat God in Zijn heilig Woord ook tot den wijsgeer spreekt. En anderzijds de — door een niet geringe denkkracht begeleide — geestdrift, waarmee de auteur, van deze

Schriftuurlijke beginselen uit, en een eigen systeem tracht op te bouwen en de geschiedenis der wijsbegeerte in het rechte licht zoekt te plaatsen.“¹⁴⁾

Deze filosofie, die met name in de laatste jaren in 't middelpunt van veler belangstelling is komen te staan, is vooral bekend onder den naam van „wijsbegeerte der wetsidee“. Ze is aldus door de ontwerpers genoemd, omdat naar hun innige overtuiging aan alle wijsgeerige systemen en aan allen wijsgeerigen arbeid een bepaalde opvatting omtrent de wetten, die God aan al het geschapene in zijn eenheid en verscheidenheid heeft gesteld, ten grondslag ligt. En juist deze opvatting omtrent die wetten Gods is steeds de meest scherpe typeering van ieder wijsgeerig stelsel.

Typeert de naam „wijsbegeerte der wetsidee“ deze filosofie naar een eigenaardige karaktertrek — een wezenlijk kenmerk van het systeem zelf — het is ook mogelijk dit wijsgeerig stelsel vanuit een historisch gezichtspunt te bezien en te waardeeren.

Men kan n.l. vragen: welke strooming, welke groote figuur uit het verleden heeft een beslissenden invloed uitgeoefend bij den opbouw van dit wijsgeerig systeem, heeft er a.h.w. een bedding voor gegraven?

Stelt men nu deze vraag, dan rijst onmiddellijk op de groote gestalte van Calvinij! En Prof. Vollenhoven en Prof. Dooyeweerd worden niet moede er op te wijzen, dat Calvinij het fundament voor hun wijsgeerigen opbouw heeft gelegd, hen in den meest strengen zin van het woord heeft beheerscht in heel hun wijsgeerigen arbeid.

Calvinij immers heeft „als eerste de reformatorisch-Christelijke grondconcepzie in een zuivere wetsidee gevat“. En „een wezenlijke reformatie

14) „De Standaard“; Dinsdag 3 Oct. 1933.

van het wijsgeerig denken“ zal zich „niet in Lutheransche, doch slechts in Calvinistische lijn... kunnen ontwikkelen“.¹⁵⁾

Deze overtuiging moet evenwel niet worden misverstaan!

Het streven naar een reformatie der wijsbegeerte in Calvinistisch-Christelijken geest beteekent niet het ontwerpen van een filosofie, die zich aan Calvinij als ontwerper van een wijsgeerig stelsel aansluit. Het is niet het verheffen van Calvinij tot een wijsgeerig dictator. Dit is daarom reeds uitsgesloten, omdat Calvinij geen wijsgeerig stelsel ons heeft nagelaten! Neen, dit aansluiten aan Calvinij is niets anders dan het maken van bloedigen ernst, ook in de wijsgeerige studie, met de schriftuurlijke grondgedachten, die juist door Calvinij met onovertroffen klaarheid zijn gezien en in verrassende scherpte zijn geformuleerd.¹⁷⁾

Als calvinistische grondgedachten, die allen wijsgeerigen arbeid beheerschen, noemt Prof. Vollenhoven dan allereerst: de volsprekte erkenning van de Heilige Schrift als het Woord van God.

En vervolgens vraagt wat die Heilige Schrift zegt, ook aan den filosoof, formuleert hij het calvinistisch antwoord op die vraag aldus:

a. De Heilige Schrift leert de rechtstreeksche soevereiniteit van dien God, Die Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, over alle dingen, in welk verband en op welk terrein ook, en onderscheidt in overeenstemming daarmee helder tusschen God als den Souverein en het door Hem geschapene.

b. Zij beschouwt de religie als een verbond (unio foederalis), het menschelijk geslacht ook reeds vóór den zondeval bekend door woordopenbaring.

c. Zij predikt, wat den toestand na den val betreft:

16) Dr H. Dooyeweerd; „De Wijsbegeerte der Wetsidee“; boek I; p. 489.
17) Idem, p. 489/90. Vgl.: p. 33, 56, 144/5, 474-493.

Over een...
„The Stan...
lijnen der...
Genadeverb...
In een ui...
spreker alle...
consequentia...
Hij bespre...
de mogelijke...
geheel varië...
ontvangt, w...
schen de d...
natuur“, het...
band hiern...
en „dipleuri...
het mede-w...
Hierna ga...
verbond“, ...
word. Verde...
plasen der...
beteekenis...
gegaan en...
bondsfases...
bonds betre...
Met de bo...
„verbondswi...
beteekenis...
maakte, bes...
gehoorde re...
Oorspel...
arbeid in A...
Ds J. Wel...
reeds in „De...
schrift in „...
j.l. over het...
„Terwijl i...
en wanneer...
hij wel, zoo...
weken van...
want hij is...
voort in an...
in het Wei...
zagen, dat...
Bij dezan...
teekens ach...
Ging men n...
we mogen...
niet alleen...
ook met ver...
van zal zijn...
dank aan G...
heeft in de...
is onze bed...
en geestelijk...
ons verricht...
Wij bewo...
vermogen. I...
hij het zich...
van verand...
sing zal v...
Reformatie“...
vernieuwt a...
Aan het...
hier — wan...
Californië h...
waer te gev...

1. de alg...
2. den d...
3. de op...
reinen Go...
Kan nie...
schie wijs...
begeerte d...
tichtpunt...
een figuur...
waarvan d...
Die figu...
Zonder h...
idee zijn o...
eigenlijke...
beschouwe...
„Het trof...
zich eenm...
Vollenh...
pers gods...
wikkelen...
meren: o...
innert mer...
den de K...
beschuldig...
wege een...
Prof. R...
in ons vo...
Wilhelmi...
„Onder B...
werd de...
bouwd, die...
van het de...
als grondsl...
der wijsbe...
wen, die...
staat een...
18) Dr. D...
Reformatie...
19) „De B...